

ПРИХОДЬКО А. А.,
кандидат юридичних наук,
докторант
(Науково-дослідний інститут
публічного права)

УДК 342.951:351.82
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-2.31>

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ ЗА УМОВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті надано роз'яснення сутнісного розуміння методологічних аспектів адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції. Дана тематика не є новою для вітчизняної адміністративно-правової науки, однак жоден науковець сучасності безпосередньо її не вивчав, що й зумовлює актуальність порушеного питання. На основі зазначено сформульовано мету дослідження, яка полягає в розкритті фундаментальних квінтесенційних особливостей розуміння категорій методології дослідження й аналізу адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції, оскільки стверджується, що правильно обраний методологічний підхід дозволить віднайти правильний вектор руху в напрямі викорінення корупційних проявів на території України, тим самим закласти фундамент якісно нових державно-політичних, соціально-економічних перетворень у країні.

На переконання автора, методології дослідження й аналізу адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції – це різні категорії. Із розумінням невизначеності юридичної природи правової методології у просторах наукової спільноти зроблено висновок, що обрання однієї наукової течії, яку необхідно підтримати в рамках розкриття порушеного питання, не є доцільним. Обрано позицію розуміння методологічних аспектів досліджуваного процесу як методології аналізу, тобто сукупного концепційно-сутнісного його аспекту, так і окремо інструментального набору для наукового пошуку реалізації зазначеного процесу. Щодо першого висунуто гіпотезу про те, що в умовах сучасності дозріла нова концепційна модель викорінення корупційних проявів на території України – концепція організованого управління, яка поглинає основні аспекти теорій організації, організаційної поведінки, а також управління персоналом, виступає водночас якісно новою теоретично-правовою конструкцією. Щодо другого стверджується, що це сукупність синергетично об'єднаних правил побудови науково-дослідної роботи, об'єктом пізнання якої виступає процес активного викорінення корупційних проявів на території України.

Ключові слова: *аналіз, викорінення корупційних проявів, дослідження, запобігання, корупція, методологія, протидія, теоретична сутність.*

Prikhodko A. A. Methodological aspects of administrative and legal support preventing and counteracting corruption in Ukraine in conditions of European integration

The article provides an explanation of the essential understanding of the methodological aspects of administrative and legal support preventing and combating corruption in Ukraine in the context of European integration. This topic is not new in

national administrative and legal science, but no scientist of the present has not directly studied it. Based on this, a research goal is formed. It is stated that a properly chosen methodological approach will allow finding the right vector of motion of corruption manifestations in the territory of Ukraine, thereby laying the foundation of qualitatively new state-political, socio-economic reforms in the country.

According to the author, the methodology of research and analysis of administrative and legal support for preventing and combating corruption in Ukraine under the conditions of European integration are different categories. Understanding the uncertainty of the legal nature of the legal methodology in the premises of the scientific community, it is concluded that the choice of one scientific course that must be supported within the framework of the disclosure of the raised issue is not appropriate. The position of understanding methodological aspects of administrative and legal support for preventing and combating corruption in Ukraine under the conditions of European integration under study was selected as the methodology of analysis, aggregate conceptual and essential aspects of it, as well as separately instrumental set for the scientific search for the implementation of the said process. The first hypothesis is that in modern times a new conceptual model of eradicating corruption manifests in Ukraine – the concept of organized management, which absorbs the basic aspects of theories of organization, organizational behavior, as well as personnel management, while speaking with a qualitatively new theoretical and legal construction. In the second place, it is claimed that this is a set of synergistically united rules for the construction of research work, the object of knowledge of which is the process of active eradication of corruption manifestations in Ukraine.

Key words: *analysis, corruption, counteraction, eradication of corruption manifestations, methodology, prevention, research, theoretical nature.*

Вступ. Складність, багатогранність і міждисциплінарний статус будь-якої наукової проблеми зумовлюють необхідність її вивчення в системі координат, що задається різними рівнями методології науки [1, с. 51], яка є проміжною ланкою між філософськими знаннями та теорією права. Правова методологія – щось особливе, унікальне, те, що дає синтетичне знання про певний юридичний феномен, дозволяє описати його, занурившись у глиб синергетичних процесів будови.

З розумінням того, що мультиаспектний соціальний поступ та інтегративність політико-правових механізмів як системотворчі, детерміновані фундаментальною концепцією глобалізації соціального буття наслідки зумовлюють зростання пріоритету потреби трансформації усталеного підходу до організації і практичної реалізації системи державно-владних відносин на всіх рівнях її функціонування, де одним із визначальних чинників, що дестабілізують діяльність як протосоціальних, так і складноорганізованих державних утворень, виступає комплексний анти-соціальний феномен корупції [2, с. 3], – є сенс стверджувати, що правильно обраний методологічний підхід щодо дослідження й аналізу адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції дозволить віднайти правильний вектор руху в напрямі викорінення корупційних проявів на території України, тим самим закласти фундамент якісно нових державно-політичних, соціально-економічних перетворень у країні.

Окремим питанням аналізованої проблематики присвячено праці таких учених, як: В. Авер'янов, Д. Бахрах, Ю. Битяк, А. Васильєва, В. Гришук, Є. Додіна, Д. Забрда, А. Золкіна, В. Зуй, В. Колпаков, М. Мельник, В. Петков, Ю. Римаренко, Ю. Шемшученко й ін. Однак методологічні аспекти адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції жоден із зазначених учених безпосередньо не вивчав, що й зумовлює актуальність порушеного питання.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття фундаментальних квінтесенційних особливостей розуміння категорій методології дослідження й аналізу адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції.

Результати дослідження. Саме поняття «методологія» (від грец. *μέθοδος* – «правильний шлях», «шлях дослідження») неоднозначно розуміється в сучасній науці [1, с. 51]. Усі розуміють, що питання методології будь-якої науки – складне, навіть якщо схилитись до спрощеного, вузького розуміння чи інтерпретації методології. Тобто коли під методологією розглядати винятково сукупність наукових положень про метод і методи наукового пізнання чи практичної діяльності [3, с. 18; 4, с. 171; 5, с. 219]. Уточнимо, що саме такий підхід установлений роками, оскільки більшість учених вважають, що наукові розвідки в різних галузях науки є результативними лише за умови дотримання дослідниками певного порядку та правил їх проведення, які визначаються методологією дослідження [6, с. 24].

Зрозуміло, що це далеко не єдиний підхід науковців до цього поняття і, як видається, однобічний. Оскільки інші автори під методологією розуміють більше філософський, світоглядний бік [7, с. 17]; другі – отожднюють методологію з діалектикою [8, с. 280] або історичним матеріалізмом [9, с. 5], або загальнотеоретичними проблемами будь-якої науки [10, с. 135]; треті – вважають, що методологія є самостійною галуззю наукового знання, яка виходить за рамки філософського аналізу [11, с. 156–157]; четверті взагалі і безапеляційно заперечують методологію [12, с. 8; 5, с. 219].

Отже, у межах нашого дослідження нам необхідно визначитись, яку наукову течію нам підтримати: суто інструментального набору для наукового пошуку чи глобальніше – як сукупність послідовного гносеологічного, онтологічного, деонтологічного, праксеологічного та компаративістського аналізу [2, с. 3] процесу активного викорінення корупційних проявів на території України, що реалізується уповноваженими владними суб'єктами чи делегованими ними представниками в рамках режиму законності, на основі верховенства закону і права у формі активних адміністративних дій, учинення яких зумовлене загальнодержавним пріоритетом перепрофілювання державно-політичних, соціально-економічних та інших станів у державі до стандартів, визнаних належними і прийнятними до необхідного рівня в Європейському Союзі.

Незважаючи на наше орієнтування в зазначеному питанні, реальне значення наукової течії полягає в тому, що вона, будучи більш високим, якісно новим рівнем узагальнень, сприяє досягненню об'єктивної істини, дозволяє проникнути в сутність процесів (ситуацій) і адекватно відобразити їх, з'ясувати своєрідність предмета тієї чи іншої науки (теорії), розробити, якщо не ідеальну [13, с. 82], то принаймні сприйнятну для більшості науковців і практиків модель пізнання [5, с. 221].

Для більшої ясності нашої позиції необхідно зазначити, що, на нашу думку, методології дослідження й аналізу адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції – це різні категорії. Із розумінням невизначеності юридичної природи правової методології у просторах наукової спільноти вважаємо, що обрання однієї наукової течії, яку необхідно підтримати, у рамках розкриття порушеного питання не є доцільним. Більш виправдано буде розкриття як методології аналізу, тобто сукупного концепційно-сутнісного аспекту адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції, так і окремо інструментального набору для наукового пошуку особливостей реалізації зазначеного процесу.

Розпочнемо з першої та зазначимо, що пізнання аналізованого процесу має сенс за виконання двох обов'язкових умов: якщо є, що пізнавати, кому пізнавати, тобто якщо є об'єкт і суб'єкт дослідження. Зауважимо, що об'єкт пізнання – це об'єктивно існуюча субстанція, процес чи явище, яке породжує проблему та може бути необмеженою за своїми кількісними і якісними характеристиками, тому в його межах визначається предмет пізнання, який має певні, визначені самим дослідником параметри. Суб'єкт у процесі наукового дослідження також може розглядатися двояко: по-перше, це сам дослідник, з погляду методології він не становить для нас інтерес; по-друге, це той чи ті, хто впливає на стан і розвиток об'єкта пізнання (особи, які мають важелі впливу на досліджуване явище) [6, с. 25].

Зрозуміло, що пізнавати нам потрібно корупцію як антисоціальний феномен у поєднанні з механізмами її викорінення, що включають запобігання, протидію, боротьбу тощо.

Сучасні наукові погляди на корупцію доцільно поділити за напрямками. Перший – передбачає інтеграцію міжнародних і національних механізмів кваліфікації, виявлення та протидії корупції. Він базується на регламентації міжнародними нормативно-правовими актами, викладеними у формі рішень та резолюцій міжнародних організацій. Ідеться про узагальнення поняття «корупція», стандартів службової діяльності, регламентів функціонування управлінських структур тощо. Другий напрям базується на детермінації інституціональних характеристик корупції; він передбачає поєднання політичних, соціально-економічних і юридичних складників. На сучасному етапі варто доповнити такий перелік соціетальним аспектом. Третій напрям виходить із сучасного розуміння концепції «хороше врядування» як реалізації права людини на ефективне врядування. У межах цього напрямку досліджується вплив корупції на ефективність соціального управління та здатність систем управління протидіяти корупції. Четвертий напрям базується на дослідженні впливу корупції на дотримання прав і свобод людини в системі публічного управління. Водночас досить часто третій і четвертий напрями виступають в інтегрованому вигляді, доповнюються сучасним розумінням принципу “non-discrimination” [14, с. 31].

На наш погляд, в умовах сучасності дозріла нова концепційна модель викорінення корупційних проявів на території України, що румовлено євроінтеграційними процесами у країні. Це так звана концепція організованого управління, яка якнайкраще нині може слугувати підґрунтям для зниження індексу корупції у країні, виховання у громадян нульової терпимості до корупційних учинків, загалом удосконалення інституціонально-управлінського, політико-правового, соціально-економічного, суспільно-громадянського й етично-психологічного механізмів забезпечення як публічного, так і приватного секторів. Дана концепція поглинає основні аспекти теорій організації, організаційної поведінки, а також управління персоналом, виступає водночас якісно новою теоретично-правовою конструкцією.

Ззначаючи методологію дослідження адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції, необхідно уточнити, що це система правил побудови науково-дослідної роботи, спрямованої на вивчення аналізованого процесу. Основою положим правилом є використання правильного методологічного інструментарію досягнення мети, зокрема філософських, загальнонаукових, спеціальних і конкретно-наукових методів пізнання. Наприклад, це можуть бути: 1) методи аналізу та синтезу (для вивчення, групування та визначення формо-змістовної сутності досліджуваних філософсько-правових категорій); 2) системно-структурний метод (для всебічного окреслення проблемних питань філософсько-правової проблематики запобігання і протидії корупції); 3) діалектичний метод (для дослідження корупції шляхом системного аналізу, зіставлення та протиставлення теоретико-правових положень у сфері розуміння, запобігання і протидії корупції та приписів чинного антикорупційного законодавства України й іноземних держав); 4) семіотичний метод (для поглиблення понятійного апарату, пов'язаного із гносеологічним аналізом феномену корупції, формування та структуризації загальнотермінологічних засад операціоналізації цього явища); 5) герменевтичний метод (у цілях аналізу змісту положень антикорупційного законодавства для мінімізації потенційних розбіжностей у понятійно-категоріальній та процедурній компонентах механізму запобігання і протидії корупції у правозастосовній діяльності); 6) методи класифікації та групування, компаративістського аналізу [2, с. 5] та багато інших.

Висновки. Проведене дослідження дає можливість сформулювати висновок, згідно з яким методологічні аспекти адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції – це ідейно-концепційні, методико-організаційні засади та парадигмальні позиції й доктринальні підходи, на яких побудовано процес пізнання феномену корупції, розробляються механізми впливу на її існування, унеможливлення розвитку та викорінення загалом, з одного боку, а з іншого – сукупність синергетично об'єднаних правил побудови науково-дослідної роботи, об'єктом пізнання якої виступає процес активного викорінення корупційних проявів на території України.

Список використаних джерел:

1. Гарасимів Т. Природні та соціальні детермінанти формування девіантної поведінки людини: філософсько-правовий вимір : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 420 с.
2. Кісіль Р.-В. Філософсько-правова інтерпретація корупції як форми девіантної поведінки : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. Львів, 2014. 22 с.
3. Мостепаненко М. Философия и методы научного познания. Ленинград : Лениздат, 1972. 263 с.
4. Зеленецкий В. Общая теория борьбы с преступностью. 1. Концептуальные основы. Харьков : Основа, 1994. 321 с.
5. Когутич І. Окремі аспекти методології використання криміналістичних знань у судовому розгляді кримінальних знань. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2008. Вип. 20. С. 219–229.
6. Пісьмаченко Л. Методологічні основи державного управління зовнішньоторговельними операціями. *Вісник Академії митної служби України*. Серія «Державне управління». 2009. № 1. С. 24–33.
7. Ленин В. Методологические вопросы современной науки. Киев : Наук. думка, 1971. 206 с.
8. Андреев И. Проблемы логики и методологии познания. Москва : Наука, 1972. 320 с.
9. Очерки методологии познания социальных явлений. Москва : Мысль, 1970. 344 с.
10. Яновская С. Методологические проблемы науки. Москва : Мысль, 1972. 280 с.
11. Стефанов Н. Теория и метод в общественных науках. Москва : Прогресс, 1967. 271 с.
12. Козюбра Н. Понятие и структура методологии юридической науки. *Методологические проблемы юридической науки : сборник научных трудов Академии наук Украинской Советской Социалистической Республики*. Ин-т гос-ва и права. Киев : Наук. думка, 1990. С. 5–19.
13. Журавель В. Проблеми теорії та методології криміналістичного прогнозування. Харків : Право, 1999. 304 с.
14. Новак А. Теоретичні основи дослідження протидії корупційним проявам у системі публічного управління. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 1 (28). С. 29–36.

